

Regulativ for Gudenå fra Mossø til Silkeborg

REGULATIV FOR GUDENÅ FRA MOSSØ TIL SILKEBORG AMTSVANDLØB NR. 61 I ÅRHUS AMTSKommune

Grundlag for regulativet

Gudenå på strækningen fra skellet med Vejle amt til stemmeværket ved Silkeborg papirfabrik blev i henhold til rentekammerskrivelse af 6. maj 1848 og Skanderborg amtsråds vedtagelse på mødet den 29. maj 1848 optaget som hørende til "de større vandløb" i Skanderborg amtsrådskreds, og amtsrådet førte i en årrække tilsyn med vandløbet.

Efter at vandløbsstrækningen fra Ry Mølle til Silkeborg papirfabrik af staten i henhold til lov af 19. januar 1863 var reguleret som vandvej betragtede amtsrådet vandløbsstrækningen som udgået af "de større vandløbs" klasse, og i et fællesregulativ af 25/2 1875 for "de større vandløb" i Skanderborg amtsrådskreds, er der derfor ikke angivet faste regler for denne strækning, men kun anført:

"Denne strækning er for statskassens regning reguleret som vandvej efter lov af 19. januar 1863 og indenrigsministeriets skrivelser af 12. marts og 24. juni 1863."

Ved skrivelse af 7. marts 1927 meddelte landbrugsministeriet imidlertid Skanderborg amtsråd, at det påhvilte amtsrådet at føre tilsyn med og affatte et regulativ for den omhandlede vandløbsstrækning. Amtsrådet bestred, at det havde pligt til at optage et vandløb som offentligt, når et krav herom ikke var begrundet i ønsket om forbedrede vandafledningsforhold.

Landbrugsministeriet gav i skrivelse af 17. juli 1928 amtsrådet medhold i dets opfattelse, og vandløbsstrækningen har siden været betragtet som privat vandløb.

På foranledning af en anmodning fra en række foreninger med tilknytning til Silkeborgsøerne og med anbefaling af politimesteren i Silkeborg og Silkeborg byråd vedtoges det i Århus amtsråds møde den 11. april 1972 at optage strækningen fra Ry til stemmeværket ved Silkeborg papirfabrik som amtsvandløb i henhold til § 9 i bekendtgørelse af vandløbsloven nr. 132 af 6. marts 1970.

Nærværende regulativ omfatter strækningen fra Mossø til stemmeværket ved Silkeborg papirfabrik, og regulativet er udarbejdet på følgende grundlag:

1. Landvæsenskommissionskendelse af 27. september 1858, angående flodemål ved Silkeborg papirfabrik.
2. Forlig for landvæsenskommission'en af 18/8 1862 vedrørende floden 3å1 ved Ry Mølle
3. Landvæsenskommissionskendelse af 13/5 1872 vedrørende vandløbets dimensioner og vedligeholdelse.
4. Fællesregulativ for Gudenå af 25/2 1875 med tillæg af 25/5 1943, og 3/9 1946.

A. Vandløbets beskrivelse

Omhandlede vandløbsstrækning begynder ved Mossø og løber i nordøstlig og østlig retning til Gudensø (ea. 5 km). og videre i nordlig retning til Ry Mølle. På den øverste strækning indtil amtsvandløbet "Salten å" (ea. 1,400 km) danner vandløbet grænse mellem Vejle og Århus amter.

Vandløbet fortsætter derefter i nordlig. og vestlig retning gennem Birksø, Julsø, Borresø, Brassø og den såkaldte Remstrup å til stemmeværket ved Silkeborg papirfabrik.

De nævnte søer har følgende størrelse og beliggenhed:

Gudensø, ca. 133 ha, er beliggende i Ry kommune.

Birksø, ca. 67 ha, er beliggende i Ry kommune.

Julsø, ca. 565 ha, tilgrænses af Silkeborg, Ry og Them kommuner.

Borresø, ca. 195 ha, tilgrænses af Silkeborg og Them kommuner.

Brassø, ca. 114 ha, er beliggende i Silkeborg kommune.

B. Vandløbets skikkelse

I. Afmærkning og dimensioner

1. Strækningen fra Mossø til Ry Mølle

I henhold til regulativet af 25/2 1875 skal vandløbets bredde fra Mossø til Salten å være mindst 19 m (30 alen) og herfra til Gudensø mindst 22 m (35 alen). Igennem søerne skal der være et frit strømløb med en bredde på 22 m (35 alen).

Dybden skal overalt være mindst 0,63 m (1 alen) under laveste punkt af de til åen grænsende engflader.

2. Strækningen fra Ry Mølle til stemmeværket ved Silkeborg papirfabrik

Der er ikke af nogen vandløbsret fastsat dimensioner for løbene mellem søerne, snævringer eller strømløb gennem søerne, og da de nuværende dimensioner hidtil har været tilstrækkelige, og da der ikke forventes nævneværdige ændringer i dimensionerne flere år frem i tiden, anses det for uforholdsmæssigt for tiden at fastsætte dimensioner og foretage afmærkninger til sikring af vandets frie løb.

Skulle det senere vise sig påkrævet, vil sag herom af enhver vedkommende kunne kræves forelagt en landvæsenskommission, jfr. bekendtgørelse af 6. marts 1970 af vandløbsloven, §§ 14 og 18.

II. BROER

Over vandløbet fører følgende broer, der vedligeholdes af broejerne:

1. Emborg bro. Jernbetonbro med 4 mellemunderstøtninger. Vandslug ialt ca. 28 m. Dragerunderkanten ligger ca. 3,5 m over vandløbets bund.
2. Ry Møllebro. Jernbetonbro med et samlet vandslug på ca. 37,60 m.
3. Jernbanebroen ved Silkeborg. Ingen mellemunderstøtninger. Vandslug ca. 38,00 m.
4. Langebro i Silkeborg. Broen er opført af jernbeton med mellemunderstøtninger. Samlet vandslug ca. 56 m. I broens vestlige ende er opført en sluse for motorbåde.

Med hensyn til ombygning af ovennævnte broer eller opførelse af nye broer henvises til bekendtgørelse af 6. marts 1970 af vandløbsloven, § 62.

III. STEMMEVÆRKER OG FLODEMÅL

Ry Mølle. I henhold til landvæsenskommissionsforlig af 29. september 1862 blev der fastsat flodemål for møllen, således at vandstanden i tiden fra 15. maj til 15. september ikke må være højere end 1 alen og 4 tommer over grundbjælken i møllens malekarm. I tiden 1. april til 15. maj og 15. september til 1 november må vandstanden være 2 tommer og fra 1. november til 1. april 6 tommer højere.

Flodemålene var oprindeligt markeret med 3 pæle, men i 1962 blev der anbragt nye flodemålmærker. Mærkerne, der er udført af en galvaniseret jernplade med 3 påsvejste mærker, er anbragt på en jernspunsplanke ved det nordøstlige hjørne af Ry Møllebro.

Flodemålene er indnivelleret i forhold til D.N.N. og har følgende koter:

Højeste flodemål: 22,54 m (1/11-1/4)

Mellemste flodemål: 22,44 m (1/4-15/5 og 15/9-1/11)

Laveste flademål: 22,39 m (15/5-15/9)

Stemmeværk ved Silkeborg papirfabrik. Flodemålet blev fastsat ved en resolution fra Indenrigsministeriet af 24. marts 1860, og ved overlandvæsenskommissionskendelse af 23. oktober 1868 blev det pålagt Skanderborg amtsvandvæsen at føre kontrol med flodemålets overholdelse. Flodemålet var markeret ved en ved det nordvestre hjørne af landevejsbroen anbragt pæl. Flodemålskoten er 20,97 m i forhold til D.N.N., og i juli 1942 blev der anbragt et nyt flodemålsmærke på den venstre bropille på den sydlige side af Langebro. Mærket består af en kuglekalot der er indmuret i bro pillen. Over mærket er der anbragt en metalplade, hvorpå der står: Flodemål 20,97 m.

E. Vandløbets vedligeholdelse

Med hensyn til vedligeholdelsen deles vandløbet i 3 strækninger, nemlig:

1. Strækningen fra Mossø til Salten å

Vandløbsstrækningen skal vedligeholdes med de under afsnit B anførte dimensioner. Udgifterne ved vedligeholdelsen fordeles ligeligt mellem Vejle og Århus amter.

2. Strækningen fra Salten å til Ry, Mølle

Vandløbsstrækningen skal vedligeholdes med de under afsnit B anførte dimensioner.

3. Strækningen fra Ry Mølle til stemmeværk ved Silkeborg papirfabrik.

Som anført under afsnit B er der ikke fastsat, ligesom det heller ikke anses for påkrævet for tiden at få fastsat dimensioner for denne strækning, idet der ikke findes hindringer for vandets frie løb. Der foretages derfor heller ikke for tiden årlige oprensninger eller vedligeholdelsesarbejder, men skulle der blive rejst krav herom, som amtsrådet ikke mener at kunne honorere, kan sagen forelægges en landvæsenskommission til afgørelse.

D. Administrative bestemmelser

VEDLIGEHOLDELSesarbejdernes Udførelse

Ved oprensningen skal, hvor ikke andet er bestemt under afsnit E, al grøde fra vandløbets bund og vegetationen på sideskråninger afskæres så tæt som muligt.

Endvidere, skal alle hindringer fra aflejrrede dynd og sandbanker, sten, træødder og plantevækst etc. fjernes.

Tilsynet er bemyndiget til, hvis det findes formålstjenligt at lade fremspringende spidser afrunde ved bortgravning, uanset om vandløbet derved får noget større dybde eller bredde end foran anført. Til hindring af vandløbsbreddernes bortskæring kan tilsynet lade anbringe risfletninger, faskiner eller lignende.

Endvidere kan amtsrådet ved indtrædende fare for, at betydelig skade kan ske på grund af vandløbets mangelfulde tilstand, nedbørsforhold og lignende, iværksætte foranstaltninger herimod, jfr. vandløbslovens § 88.

Udføres flodoprensningen med maskine, kan amtsrådet lade vandløbet udgrave i indtil 20 cm større dybde (med tilsvarende reduktion af bundbredden, der opgraves under regulationsmæssig bund) end fastsat og først foretage opgravning, når dybden er indtil 10 cm mindre end fastsat.

På strækningen, hvor grødeskæremaskiner anvendes, kan det tillades, at lade grødeskæringen

foretage således, at syn kan afholdes i tidsrummet fra 14 dage før til 14 dage efter nedenfor anførte synsdato.

Vedligeholdelsen foranstalles udført af Århus amtsråd ved amtsvandvæsenet, og udføres efter afholdt licitation, antagelse af underhåndstilbud eller ved egen foranstaltning.

11. FORBUD MOD SKADELIGE FORANSTALTNINGER

Ingen må egenmægtig bortlede vandet fra vandløbet, hæmme vandets frie løb, rørlægge, overbygge eller foretage foranstaltninger, der forringer afvandingsmulighederne eller skader andres berettigede interesser.

I det hele taget må ingen uden tilladelse fra amtsrådet eller eventuel kendelse af vandløbsretten foretage foranstaltninger ved vandløbet med anlæg, hvorved tilstanden ved vandløbet kommer i strid med bestemmelserne i dette regulativ eller i vandløbsloven.

Jord, sten, sand, gødning eller andre faste stoffer, slam, døde dyr eller have- og andet affald må ikke tilføres vandløbet eller oplægges så nær dette, at der kan være fare for, at det skylles ud deri. Det samme gælder faste eller flydende midler til bekæmpelse af plantesygdomme, ukrudt, skadedyr, samt midler til regulering af plantevækst og endvidere afløb fra ensilagebeholdere og ajlebeholdere samt vædsker, der kan skade vandløbet eller forurene, herunder forgiftede dets vand, jfr. dog om spildevand, vandløbslovens § 5 b.

Eventuelle rørudløb i vandløbet skal udføres og vedligeholdes således, at de ikke gør skade på vandløbet.

III. LODSEJERNES FORPLIGTELSER I FORBINDELSE MED VANDLØBETS VEDLIGEHOJDELSE

Enhver lodsejer er pligtig at tåle fornødent vedligeholdelsesarbejde udført, herunder maskinernes arbejde og transport, uden at der kan fordres erstatning derfor.

Fyld, afskåret grøde m.v. (for grødens vedkommende i det omfang denne optages og ikke flyder videre med strømmen), der fremkommer ved vandløbets sædvanlige vedligeholdelse, er brugerne af de tilstødende jorder pligtige at modtage og bortskaffe fra vandløbets bredder, uden at de kan forde vederlag herfor.

Afskåret grøde, der flyder med strømmen, skal af stemmeværksejere og broejere enten optages eller ledes videre gennem bygværket.

Fylden skal af ejerne eller brugerne af de til vandløbet stødende lodder fjernes mindst 5 m fra vandløbets kant eller udplaneres i et ikke over 10 cm tykt lag senest 3 måneder efter oprensningen. Er fylden ikke fjernet eller spredt inden dette tidspunkt, kan amtsrådet uden særligt varsel lade dette foretage på de forsømmeliges bekostning. Det påhviler enhver lodsejer at påse, om der er oplagt fyld m.v. på hans jord.

IV. LODSEJERNES FORPLIGTELSER I FORBINDELSE MED DYRKNING M.V., AF DE TILGRÆNSEDE AREALER

Hvor de til vandløbet fra Mossø til Gudensø grænsende arealer anvendes til græsning for løsgående husdyr, kan tilsynet kræve, at der af brugerne af arealerne anbringes og vedligeholdes forsvarligt hegn, der anbringes mindst 1,00 m fra vandløbets øverste kant. På den øvrige strækning kan tilsynet, hvis det skønnes fornødent forlange hegn opsat.

Ved de årlige oprensninger skal der være passage langs vandløbene for maskiner, mandskab og tilsyn.

Hvis det på grund af anvendelse af oprensningsmaskiner findes påkrævet kan eksisterende hegn midlertidigt kræves fjernet med 8 dages varsel.

Vandingssteder skal udgraves udenfor vandløbets profil og frahegnes vandløbet. Der må ikke uden amtsrådets tilladelse nærmere end 8,00 m fra vandløbets øverste kant opføres bygninger, plantes træer og buske, foretages opfyldning eller udgravning eller andre foranstaltninger af blivende, karakter, som kan være til hinder for kørsel med oprensningmaskiner langs vandløbet.

V. BESTEMMELSER VEDRØRENDE SEJLADS M.V.

Ud over den i henhold til vandløbslovens § 3, stk. 4 hjemlede ret til sejlads er det på omhandlede vandløbsstrækning også tilladt sejlads med både, der drives med mekanisk kraft.

Af hensyn til kontrollen med færdselen på søer, til forebyggelse af faresituationer, til opretholdelse af den naturlige flora og fauna i størst mulig udstrækning og i øvrigt til sikring af god orden vil følgende regler være at iagttage:

1. Særlige regler:

- a. Intet maskindrevet fartøj må føres af personer under 16 år.
- b. Alt uvedkommende sejlads med maskindrevne fartøjer er forbudt i det inderste af "Paradiset", d.v.s. det sydvestligste hjørne af Borresø afgrænset af en linie mellem Gravhoved – Annekens ø - Brasenkas. Århus amtsråd kan om fornødent forbyde sejlads med maskindrevne fartøjer på andre nærmere afmærkede dele af søerne.
- c. Der fastsættes følgende maximale hastigheder for maskindrevne fartøjer:
 1. 3 knob fra Mossø til Gudensø.
 2. 5 knob videre til Ry Mølle.
 3. 8 knob fra Ry til Silkeborg med følgende undtagelser, hvor der kun må sejles med 5 knob:
 - a. Fra Birksø til Julsø.
 - b. Snævringerne ved Svejlbæk og Sejs.
 - c. Fra Brassø til Langebro (Remstrup å).
- d. Der må ikke benyttes fartøjer, der fremkalder unødvendig støj eller andre ulemper. Fartøjer må ikke fremføres på en måde eller med en fart, der efter forholdene frembyder fare eller ulempe for andre. Maskindrevne fartøjer skal udvise særligt hensyn over for sejlfartøjer, kajakker, kanoer og fiskende både.

Amtsrådet kan, hvis det findes hensigtsmæssigt, kræve, at motordrevne fartøjer mærkes på en tydelig og hensigtsmæssig måde.
- c. Amtsrådet kan efter samråd med politiet tillade særlige aktiviteter på vandområderne, såsom kapsejlads, vandskiløb, svømmedykning m.m., og til at der i forbindelse med disse afholdes særlige stævner, konkurrencer og opvisninger.

Sådanne aktiviteter henlægges til særlige af amtsrådet udpegede områder eller baner, som skal være tydeligt afmærkede.
Ansøgninger herom må indsendes skriftligt af arrangørerne til amtsrådet.

2. Almindelige regler:

- a. For sejlads på vandløbet (åen og søerne) gælder de internationale søvejsregler med de afvigelser og tilføjelser, som er gældende ifølge handelsministeriets bekendtgørelse nr. 49 af 11. marts 1965 om særlige regler for sejlads m.m. i visse danske farvande.

Af disse regler skal følgende fremhæves:

 1. Maskindrevne fartøjer skal vige for sejl- og rofartøjer.
 2. Sejldrevne fartøjer skal vige for rofartøjer.
 3. Et fartøj, der indhenter et andet fartøj, skal gå af vejen for det, der indhentes.

4. Fartøjer, der færdes på vandløbet før solopgang og efter solnedgang, skal føre eller vise lys således:
- Maskindrevne fartøjer skal føre et grønt og et rødt sidelys, et hvidt toplys samt et agterlys i overensstemmelse med omstående regler.
- Andre fartøjer skal have ved hånden en elektrisk lygte eller en tændt lanterne med hvidt lys, som skal vises i så god tid, at sammenstød kan forebygges.
- b. Færdsel på vandløbet sker i enhver henseende på vedkommendes egen risiko.
 - c. Landgang og ophold på privatejede arealer må kun finde sted efter aftale med vedkommende lodsejer. På offentlige arealer må landgang, med mindre vedkommende offentlige myndigheder træffer anden bestemmelse, kun foregå ad de opførte anlægsbroer, samt på steder, hvor der ikke findes siv- og rørbevoksninger.
 - d. Fiskeri må kun udføres af eller med tilladelse af de fiskeriberettigede. Det er forbudt at fjerne eller beskadige faste fangstindretninger for fiskeriet.
 - e. Personer, der færdes på vandløbet, skal udvise sømmelig og hensynsfuld optræden og afholde sig fra al støjende eller generende adfærd. Det er således ikke tilladt at anvende grammofon, højttaler, radioapparat, musikinstrument eller lignende, med mindre anvendelsen ikke kan give anledning til ulempe for andre.
 - f. Det er forbudt at medtage skydevåben, herunder luftbøsse, bue og pil, samt at forulempe eller foruroelige dyrelivet. Reder, æg og unger må ikke beskadiges eller bortfjernes. Forbud mod at medtage skydevåben gælder dog ikke de jagtberettigede. I øvrigt henvises til jagtlovens bestemmelser. Plukning af åkander og indsamling af planter må ikke foretages uden forudgående tilladelse, og siv- og rørbevoksningen må ikke befærdes eller beskadiges.
 - g. Færdsel på vandløbet med motordrevne køretøjer under isperioder er forbudt.
 - h. Opankring må ikke udenfor eget fiskevand foretages nærmere søbredderne end 50 m, og opankring af fartøjer med henblik på ophold af længere varighed er ikke tilladt.

VI. OPFØRELSE AF ANLÆGSBROER, BOLVÆRKER M.V.

De nuværende anlægs- og badebroer, bolværker m.v. betragtes som lovlige, men tilsynet kan dog, hvis en bro viser sig at være til gene eller skade for andre, kræve broen ændret, evt. flyttet eller fjernet.

Uden amtsrådets tilladelse er det tilladt en bredejer at anlægge een ny bro på betingelse af:

- at en evt. eksisterende bro fjernes,
- at broen ikke opføres nærmere naboskel end 5,00 m,
- at broens længde, målt fra vandlinien ikke er større end 6,00 m,
- at brobredden ikke overstiger 1,00 m, og
- at broen ikke males i lyse eller stærke farver.

I alle andre tilfælde må amtsrådets tilladelse indhentes.

Broer og bolværker skal vedligeholdes forsvarligt, og hvis dette ikke er tilfældet kan tilsynet forlange anlægget fjernet.

Eventuelle pælerester skal enten helt fjernes eller afskæres i flugt med vandløbets bund.

Viser det sig, at en i øvrigt lovligt opført bro af ikke forudsete årsager bliver til væsentlig gene, kan broen kræves fjernet eller ændret.

VII. JAGT, FISKERI M.V.

Med hensyn til retten til at drive jagt og fiskeri på vandløbet inkl. søerne henvises til gældende love

og bekendtgørelser.

Det samme er tilfældet med retten til opgrødearealer.

VIII. STRAFFEBESTEMMELSER

Overtrædelse af de i nærværende regulativ fastsatte bestemmelser straffes med bøde, for såvidt forholdet ikke efter sin natur medfører højere straf, jfr. vandløbslovens § 104.

IX. OPRENSNINGSTIDER OG SYN

Oprensnings- og vedligeholdelsesarbejderne på strækningen fra Mossø til Gudensø skal så vidt muligt være udført, således at syn kan afholdes den 30. juni.

Syn foretages af amtsvandinspektøren eller på dennes vegne og ansvar af hans af amtsrådet ansatte medhjælpere tillige med de af amtsrådet beskikkede synsmænd.

Ovenstående forslag til regulativ for amtsvandløb nr. 61, Gludenå, godkendes.

Århus amtsråd, den 22. august 1974.

Rob. Svane Hansen/Lollesgaard

Vejle amtsråd, den 30. oktober 1974.

Tiedemann. H.J. Boesen